

Hof wekt terugroeprecht tot leven

Het besluit van het Hof van 20 maart j.l. betekent dat het terugroeprecht voortaan serieus moet worden genomen. Dit recht is in 1987 in de grondwet opgenomen en in 2005 uitgewerkt in de Wet Terugroeping Volksvertegenwoordigers (WTV). Het terugroeprecht gaf aanleiding tot discussies. Kortgezegd het kunnen terugroepen van eenmaal door de kiezer verkozen parlementariërs vormt een inbreuk op democratische principes. En. Autocratische partijbestuurders die geen kritiek dulden worden ongewild ondersteund, en ook werd vanwege de vele procedures zonder resultaat getwijfeld aan de effectiviteit van de WTV.

Voorstanders betogen dat de democratische ontwikkeling van een jonge staat moet worden beschermd tegen parlementariërs die zonder scrupules voor persoonlijk gewin zich laten omkopen door de hoogste bidder. Deze zich zelf verrijkende politici hebben geen boodschap aan hun oorspronkelijke kiezers, gedragen zich immoreel en onttrekken zich aan de partij thema's die zij aan de kiezers hebben voorgehouden. Daarnaast is de samenleving niet gediend van de disrupties in het proces naar stabiel en democratisch bestuur die deze overlopers teweegbrengen. Het zijn bekende contradictoire argumenten, die evenwel de gelding van de (grond)wettelijke bepalingen aangaande het terugroeprecht onverlet laten.

In 2016 is een nieuwe terugroepwet in werking getreden. De wet inzake Regels voor beëindiging lidmaatschap van de Nationale Assemblee (STB 2016,114) is eveneens omstreden en omvat ondermeer een aantal wijzigingen in de procedure voor beëindiging van het DNA-lidmaatschap. Van belang is dat het Hof het terugroepen van de DNA leden Sapoen en Chitan niet aan de Terugroepwet van 2016 heeft getoetst, maar aan de ingetrokken WTV van 2005. Dit is logisch, het onderhavige conflict is ontstaan in 2015 en in die periode was de WTV van kracht.

Hierbij een korte terugblik. Op 25 mei 2015 zijn de heren Sapoen en Chitan op de lijst van Pertjajah Luhur (PL) verkozen tot lid van DNA. In Juni 2015 hebben zij bekend gemaakt de fractie van PL te verlaten. Volgens de WTV kan een politieke partij tot terugroeping overgegaan wanneer sprake is van overlopen, royement of het vormen van een eigen fractie. Daarnaast moet de in de wet omschreven procedure worden gevolgd. Op 24 juni 2015 heeft de Partijraad van PL besloten tot terugroeping. Na een aantal verwickelingen bij de kortgedingrechter is in oktober 2015 besloten tot een hernieuwde procedure. Op een partijraadsvergadering van 20 december 2015 hebben uiteindelijk 100 van de aanwezige 101 stemgerechtigde leden voor terugroeping gestemd. De reden voor dit besluit is dat Sapoen en Chitan de PL hebben verlaten.

Op 22 december 2015 is bij deurwaardersexploot dit besluit ter kennis gebracht aan ondermeer deze heren, de voorzitter van DNA en de voorzitters van Hoofdstembureaus Wanica en Saramacca. Nu bijna vijf jaar later en kort voor de aanstaande verkiezingen van 25 mei heeft de hoogste rechter uitspraak gedaan.

De eerste juridische horde is of de (kort) geding rechter rechtsmacht heeft in deze zaak. Het Hof beantwoordt deze vraag bevestigend. De rechter is te allen tijde bevoegd om een vordering wegens onrechtmatige daad te beoordelen. Dat zou anders zijn als er een andere specifieke rechtsgang zou hebben opengestaan, maar daarvan is niets gebleken.

Het Hof heeft weinig geduld met aan de Trias leer ontleende argumenten die de rechter tot terughoudendheid zouden nopen. Kortweg wordt terecht aangegeven dat bespiegelingen eerder in de procedure omtrent de Trias doctrine niet aan de orde zijn omdat de voorzitter van de DNA niet samenvalt met de wetgevende macht. Vervolgens wordt met redenen omkleed vastgesteld dat PL op rechtsgeldig correcte wijze tot terugroeping is besloten. Het Hof wenst - wat primair is gevorderd - de DNA-voorzitter niet te verbieden om Sapoen en Chitan uit te nodigen voor vergaderingen en hen de toegang tot het DNA-gebouw te ontzeggen. Wel wordt Sapoen en Chitan- op straffe van een forse dwangsom - verboden zich uit te geven en zich te gedragen als lid van de DNA.

De precieze betekenis van dit vonnis is evenwel nog niet geheel helder. Duidelijk is dat als deze heren zich vanaf datum uitspraak gedragen als lid van de DNA er een forse dwangsom dreigt. Een vervolgvraag is wat de betekenis is van dit vonnis voor de DNA en de hoofdstembureaus van Wanica en Saramacca. Artikel 68.1 onder C van de grondwet bepaalt dat het lidmaatschap van de DNA eindigt door terugroeping op de wijze die de wet bepaalt. De WTV bepaalt in artikel 4.3 dat het lidmaatschap eindigt bij de betekening van het besluit tot terugroeping aan de teruggeroepen volksvertegenwoordiger. Het onderhavige besluit is op 22 december 2015 betekend.

Het Hof overweegt in heldere bewoordingen dat de correcte procedure is gevolgd. Dat betekent dat onherroepelijk is komen vast te staan dat als gevolg van de wet Sapoen en Chitan vanaf 22 december 2015 geen parlementariër meer zijn. Juristen kunnen zich nu uitspreken over de vraag of de betrokkenheid van deze twee personen bij parlementaire besluiten vanaf 23 december 2015 tot discussie moet leiden. Wat betekent de uitspraak van hof voor de betrokken hoofdstembureaus? Het Hof constateert in een overweging dat er een schakel ontbreekt in de keten van het terugroep recht omdat de hoofdstembureaus in eerder stadium van dit proces constateerden dat er geen vacatures zouden zijn ontstaan in de DNA. Het Hof wil ervoor waken dat er een vacuüm ontstaat en weigert om deze reden het primair gevorderde toe te staan. Ik verwonder me over dit argument.

Nu de hoogste rechter heeft vastgesteld dat artikel 4.3 van de terugroepwet 2005 correct is toegepast zullen de hoofdstembureaus het uit de wet voortvloeiend gevolg moeten overnemen. Er zijn nu 2 vacatures. Voorzover de hoofdstembureaus zich een eigen oordeel in strijd met de wet menen te kunnen veroorloven ontstaat er wel een door het Hof gevreesd vacuüm nu duidelijk is dat op rechterlijk bevel de 2 voormalige parlementariërs zich niet mogen gedragen als DNA lid. Kortom dit probleem doet zich niet voor als de hoofdstembureaus zich houden aan de wet. Het is de hoofdstembureaus geraden in de aanloop van de komende verkiezingen zich te houden aan de wet, dit op straffe van het in de waagschaal zetten van hun gezag. Ik neem overigens aan dat na lezing van de overwegingen van het Hof, de hoofdstembureaus zullen concluderen dat er nu wel 2 vacatures zijn.

Op andere gronden ben ik het overigens wel eens met de afwijzing van het Hof de DNA-voorzitter op te leggen de teruggeroepen DNA leden niet uit te nodigen voor vergaderingen en hen de toegang tot het gebouw te ontzeggen. Deze vordering gaat te ver en is ook niet nodig. De DNA-voorzitter zal zich willen houden aan de gevolgen die evident uit de wet voortvloeien en nu door de hoogste rechter zijn bevestigd.

Ten slotte is interessant in hoeverre dit oordeel van jurisprudentieel belang is voor de interpretatie van de Terugroepwet uit 2016. We zullen dat moeten afwachten. Maar parlementariërs die plannen hebben om na de verkiezing in mei aanstaande uit hun fractie te stappen doen er goed aan zich te informeren over de mogelijke gevolgen. Het terugroeprecht is niet langer een dode letter.

Hugo Fernandes Mendes